

ONLINE ANONIEM VERBONDEN: NETWERKEN VAN SEKSUEEL KINDERMISBRUIK OP HET DARKWEB

Madeleine van der Bruggen

Met de groeiende mogelijkheden en snelheid van het internet, is ook de toegankelijkheid van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik (ook wel bekend onder de term kinderpornografisch beeldmateriaal¹) vergroot. Het wordt veelvuldig geproduceerd en online verspreid. Op zoek naar een plek waar de anonimiteit groter en de pakkans kleiner is, hebben veel daders die zich schuldig maken aan het bekijken en verspreiden van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik² zich verplaatst naar het Darkweb. Dit is het verborgen en anonieme deel van het internet, dat niet rechtstreeks vindbaar is voor zoekmachines, en dat alleen bereikbaar is met speciale software (zoals de Tor-webbrowser).

Waar het Darkweb jaren geleden nog voornamelijk werd bezocht door daders met uitzonderlijke technische kennis, is het nu ook eenvoudig bereikbaar voor daders met beperkte of zelfs zonder deze kennis (Europol, 2016; Europol, 2023; Van der Bruggen & Blokland, 2021a). Met de bereikbaarheid van het anonieme Darkweb voor het grotere publiek is de drempel tot het bekijken en verspreiden van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik verlaagd. Het is niet ondenkbaar dat mensen die voorheen – vanwege de zichtbaarheid en de pakkans op het normale internet – een rem voelden om zich op netwerken te begeven waar beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik wordt verspreid, deze rem nu niet of minder ervaren door de anonimiteit van het Darkweb. Cijfers lijken deze ontwikkeling te bevestigen. Hoewel het Darkweb maar een zeer klein onderdeel uitmaakt van het gehele internet, wordt het

1 De term kinderporno of kinderpornografie dient zoveel mogelijk vermeden te worden, ondanks het feit dat deze termen verankerd zijn in (inter)nationale rechtsinstrumenten, wetgeving en namen van politieteamen en organisaties. Het woord pornografie wordt geassocieerd met legaal materiaal van volwassenen, gemaakt met instemming en bedoeld voor seksueel genot. Met het niet gebruiken van de term kinderpornografie willen we benadrukken dat dit beeldmateriaal van seksuele handelingen met kinderen altijd misbruik is en niets met pornografie te maken heeft.

2 Voor de leesbaarheid zal vanaf hier bij verwijzing naar personen die actief zijn op netwerken van seksueel kindermisbruik op het Darkweb simpelweg gesproken worden over “daders”.

veelvuldig gebruikt door mensen die op zoek zijn naar beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik. Weliswaar is maar ongeveer 2% van alle Darkweb-websites gericht op seksueel kindermisbruik; schattingen laten zien dat tot 80% van al het internet-verkeer op het Darkweb naar dit soort websites toegaat (Owen & Savage, 2015). Dit soort websites, oftewel forums, kennen tegenwoordig tienduizenden tot soms wel honderdduizenden geregistreerde forumleden. Met andere woorden: netwerken van seksueel kindermisbruik op het Darkweb zijn populair.

Op het Darkweb bestaan dus illegale forums, waarop beeldmateriaal van seksueel misbruik van minderjarigen uitgewisseld wordt, en waarop forumleden langdurige persoonlijke relaties aangaan, die veel verder reiken dan enkel het uitwisselen van strafbaar materiaal. Hoe ziet het criminele proces er op deze Darkweb forums eruit? Wat motiveert mensen om deel uit te maken van deze (sociale) netwerken? En welke daderprofielen kunnen onderscheiden worden? Dit artikel geeft antwoord op deze vragen. Daarnaast wordt de relevantie van deze kennis voor professionals die werkzaam zijn in de behandeling en rehabilitatie van zedendelinquenten besproken.

2 FORUMS OVER SEKSUEEL KINDERMISBRUIK OP HET DARKWEB

Het Darkweb heeft het ontstaan van illegale forums waarop liefhebbers van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik samenkomen om beeldmateriaal met elkaar uit te wisselen bevorderd. Hoewel je bij het betreden van het Darkweb niet direct toegang hebt tot websites met beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik (onder andere omdat het Darkweb geen zoekmachines kent), blijkt dat daders toch snel hun weg weten te vinden. Zo zijn veel daders al eerder actief geweest op het normale internet, waar zij bijvoorbeeld door mededaders worden getipt en leren waar zij naar toe moeten gaan (Leclerc et al., 2021). Als men een forum eenmaal gevonden heeft, is het makkelijk om toegang te krijgen. Door het aanmaken van een account met een zelfverzonnen nickname en wachtwoord, krijgen personen toegang tot het forum en worden zij forumlid. Op dat moment worden de publieke onderdelen van het forum zichtbaar. Er wordt met elkaar gesproken in threads, oftewel series van berichten gecentreerd rondom een bepaald onderwerp. Een thread wordt door een forumbezoeker gestart, en daarna kan iedereen hierop reageren. Threads zijn ingedeeld in categorieën. Zo zijn er strak begrensde forumonderdelen speciaal ingericht voor het uitwisselen van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik: materiaal van meisjes dan wel jongetjes, materiaal ingedeeld in leeftijdsklasse en forumonderdelen met soft- dan wel hardcore materiaal. Daarnaast zijn er onderdelen gereserveerd voor het beheer van het forum. Hier heten de administrators (de leiders/managers van het forum) de forumleden welkom, worden de huisregels van het forum uitgelegd en wordt er technische kennis gedeeld met als doel om anoniem en uit handen van de politie te blijven. Uit onderzoek naar deze netwerken van seksueel kindermisbruik op het Darkweb blijkt dat ze professioneel en georganiseerd zijn, en dat ze

daarnaast gekenmerkt kunnen worden als sociale gemeenschap (Van der Bruggen & Blokland, 2021a).

2.1 *Professioneel en georganiseerd*

Vanwege het feit dat deze Darkweb forums een zeer groot en groeiend aantal forumleden kennen, hebben forums zich ontwikkeld tot georganiseerde en hiërarchische structuren met forumleden met verschillende rollen en functies, waarop een bepaalde mate van sturing en toezicht noodzakelijk is geworden. Hoewel het nog steeds gaat om personen die vanuit hun eigen huis met hun eigen computer strafbare feiten plegen, kan het vergaren van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik op het Darkweb moeilijk meer gezien worden als individueel delict. Integendeel, daders zoeken elkaar op in georganiseerde, professionele en internationale online “criminele marktplaatsen”, waarbinnen beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik vrijwillig gedeeld wordt tussen forumleden onderling (Van der Bruggen & Blokland, 2020). Hiermee lijken netwerken van seksueel kindermisbruik op het Darkweb veel op criminele organisaties (Von Lampe, 2016). De organisatie van forums over seksueel kindermisbruik op het Darkweb kent twee belangrijke kenmerken.

Allereerst hebben forums een hiërarchische structuur, waarbij forumleden een status toegewezen krijgen afhankelijk van bijvoorbeeld hun mate van activiteit, het type van gedeeld materiaal en de rol binnen het forum. Forumleden beginnen als eenvoudige “registered member”, en wanneer zij zich bewijzen kunnen zij opklimmen naar bijvoorbeeld “VIP-member” of zelfs naar “moderator” of “administrator”. Het hebben van een hogere status kent voordelen: zo vergroot het je prestige en populariteit, en bovendien kunnen forumleden met een hogere status toegang krijgen tot verborgen delen van het forum, waar unieker en meer recent beeldmateriaal gedeeld wordt (Bartlett 2014; Van der Bruggen & Blokland, 2021a).

Ten tweede blijkt uit onderzoek dat op deze forums op het Darkweb een grote mate van buitenwettelijke zelfregulatie plaatsvindt (Von Lampe, 2016). Juist omdat binnen netwerken van seksueel kindermisbruik ten behoeve van regulering geen legaal centraal gezag aanwezig is, is een bepaalde mate van zelfregulatie noodzakelijk. Omdat veiligheid en anonimiteit cruciaal zijn voor het voortbestaan van illegale forums, kennen deze forums strikte veiligheidsvoorschriften en gedragsregels, waarop wordt toegezien door de forumadministrators en -moderators. Deze forumleden met de hoogste status werken intensief samen en hebben de autoriteit en de bevoegdheid tot het maken van interne beleidsmatige keuzes. En wanneer forumregels worden overtreden, kunnen de administrators forumleden straffen of zelfs van het forum verwijderen. Grenzen, regels en interne discipline zijn dus duidelijk omschreven en staan onder controle. Daarnaast lossen forumadministrators en -moderators eventuele conflicten tussen leden onderling op, wanneer het risico bestaat dat deze het netwerk in gevaar brengen. De rollen en taken, en daarmee de

macht en status, zijn duidelijk verdeeld met als uiteindelijke doel om het netwerk te laten voortbestaan en te beschermen tegen interventie van politie en justitie of actoren met kwade bedoelingen.

2.2 *Sociale gemeenschap*

De anonieme, georganiseerde en professionele omgeving van netwerken van seksueel kindermisbruik op het Darkweb, biedt de voedingsbodem waarbinnen een sociale gemeenschap kan ontstaan. Naast een professioneel karakter, kennen deze netwerken met andere woorden ook een sociaal karakter. Zo wordt er niet alleen illegaal beeldmateriaal uitgewisseld; ook worden er fantasieën over en ervaringen met seksueel kindermisbruik gedeeld, resulterend in lange teksten op de publiek toegankelijke onderdelen van de forums. Maar ook wordt er uitgebreid gecommuniceerd over legale dagelijkse onderwerpen zoals politiek of de media.

De anonimiteit op het Darkweb zorgt dus voor een open sfeer, waarin daders vrijuit, intensief en gedetailleerd spreken, en waarin seks met kinderen genormaliseerd en soms zelfs gepromoot wordt (Goodman, 2015; Owens et al., 2016; Steel et al., 2020; Westlake & Bouchard, 2016). Dit leidt ertoe dat de band tussen personen met een seksuele interesse in kinderen versterkt wordt, en er een groepsgevoel gecreëerd wordt waarin deviante normen en waarden prevaleren. Forumleden kunnen nog altijd autonome beslissingen nemen in het al dan niet plegen van strafbare feiten, maar het plegen van fysiek of online seksueel kindermisbruik wordt wel expliciet aangemoedigd wat de verleiding voor sommigen erg groot maakt (Insoll et al., 2021; Insoll et al., 2022). Hieraan ligt een bepaalde mate van vertrouwen ten grondslag, zich uitend in loyaal, respectvol en vriendelijk gedrag richting de gemeenschap. Voorbeelden zijn dat forumleden uitgebreid bedankt worden voor het delen van nieuw beeldmateriaal, en dat forumleden bereid zijn om elkaar wegwijs te maken in de gemeenschap en elkaar te helpen met bijvoorbeeld computerveiligheid en technische afscherming. Uit kwalitatief onderzoek gebruikmakend van het berichtenverkeer op deze forums, blijkt dat de communicatie wordt gekenmerkt door respect voor en erkenning van elkaars gevoelens (Van der Bruggen & Blokland, 2021a). Opvallend is dat er veel minder sprake lijkt te zijn van competitie en concurrentie dan in andere (cyber)criminele netwerken (Van der Bruggen & Blokland, 2021a).

De open sfeer die heerst binnen deze gemeenschap van gelijkgestemden, leidt ertoe dat forumleden elkaar leren kennen als vrienden en soms langdurige relaties ontwikkelen. Zeker naarmate een forum langer bestaat, leren de forumleden elkaar steeds beter kennen. Hierdoor gaat het forum voelen als lokale gemeenschap, waarin vriendschappen worden geboren. Forumgebruikers delen lief en leed met elkaar, zeker in de persoonlijke één-op-één berichten. Het is dan ook bijna niet meer voor te stellen dat men elkaar enkel kent als anonieme nickname, en meestal niet eens weet hoe de ander echt heet en waar hij vandaan komt. Behalve crimineel kapitaal wordt er dus ook sociaal en emotioneel kapitaal ingewonnen.

Hoewel dadertypologieën van downloaders van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik nog niet zo ver ontwikkeld en empirisch getest zijn (DeMarco et al., 2018), geeft recent onderzoek naar netwerken van seksueel kindermisbruik op het Darkweb enig inzicht in verschillende typen daders. Binnen deze professionele en tegelijkertijd sociale omgevingen, bevinden zich daders die zich op verschillende manieren gedragen en die meer of minder belangrijk zijn voor de organisatie en het voortbestaan van het forum. Duidelijk werd al dat forums van seksueel kindermisbruik gekenmerkt worden door een hiërarchie, variërend van “eenvoudige” geregistreerde leden, tot aan leden met een VIP status en de administrators en moderators met de hoogste status. Dit onderscheid blijkt ook uit onderzoek dat “profielen” van forumleden in kaart bracht door te kijken naar de communicatie-activiteit van verschillende forumleden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de frequentie en totale duur van het plaatsen van berichten en het inhoudelijke onderwerp van deze berichten (Owens et al., 2023; Van der Bruggen et al., 2022; Van der Bruggen & Blokland, 2021b).

Recent onderzoek (Van der Bruggen & Blokland, 2021b) laat zien dat op Darkweb forums van seksueel kindermisbruik een zestal groepen te onderscheiden is. De grootste groep (bijna 60%) kan aangeduid worden als “lurker”³. Forumleden behorend tot deze groep plaatsen vrijwel geen berichten, betreden het forum op een relatief laat moment in de geschiedenis van het forum, en verlaten het forum daarna ook weer snel. De tweede groep betreft de “browsers” (een kleine 10%). Ook deze groep betreedt het forum op een later moment, en post relatief weinig berichten. Forumleden behorend tot deze groep zijn echter iets actiever dan de eerste groep. De “CSEM interested” groep (ook ongeveer 10%), is nog wat actiever dan de eerste twee groepen, zowel qua frequentie van forumbezoek als wat betreft het aantal berichten. Daarnaast plaatsen forumleden behorend tot deze groep berichten binnen verschillende onderdelen van het forum; zowel op de algemene discussie-locaties als op de meer seksuele locaties. De vierde groep betreft de “escalators” (ongeveer 15%). Deze groep wordt gekenmerkt door een toename in de frequentie van posts, naarmate de forumleden behorend tot deze groep langer actief zijn op het forum. Een aanzienlijk deel van de forumleden behorend tot de “escalator” groep, heeft op het forum een officiële VIP status, wat betekent dat zij een bovengemiddelde bijdrage leveren aan het forum. De groep “vested members” (een kleine 5%), is al in een relatief vroege fase actief op het forum. Forumleden behorend tot deze groep zijn bovengemiddeld actief en hechten ook waarde aan het sociale aspect van het forum. Tot slot, is de groep “managers” (minder dan 1% van de steekproef) het meest actief.

3 Een “lurker” is een bekend begrip uit de internetcultuur. Het is een lid van een internetgemeenschap die observeert, maar niet actief participeert.